పరిచయం

రెండు వేల ఐదువందల సంవత్సరాలనాటి బుద్ధ నిర్వాణోత్సవాలు నేడు దేశ దేశాల్లో – విరివిగా మన దేశంలో చేస్తున్నారు. ఆ ఉత్సవాలు కలిగించిన వుద్వేగంవల్లనే యీ చిన్న కబ్బం ఆవిర్భవించింది.

కవికి ప్రథమ ప్రయత్నమే అయినా, రచనలో కవి సూత్రాకృతి దాల్చగల నిర్మాణగరిమను ప్రదర్శించాడు; తేటగీతి, ఆటవెలది, కందం – యీ మూడు ఛందాల్లో కృతిని మూడు భాగాలుగా నడిపాడు. కందంలో కుదిరిన తూగు పెంపరికానికి యోగ్యంగా వుంది. రచనలో కవి సరళత్వాన్ని సన్నజాలుగా సమపాళ్ల తెలుగుదనంతో సరిదిద్దాడు; వర్ధమాన కవితావరవడి ప్రదర్శింపబడింది.

బుద్ధుడు మన చరిత్రలో అత్యున్నత శ్రేణికి చెందిన వ్యక్తి. జననం కపిలవస్తు రాజరికంలో; ఆలోచనాసరళి రాచరికాల కతీతంగా మానవాభ్యుదయ వికాసహేతు పథంలో. బుద్ధుడు ప్రాయికంగా హేతువాది. నాటి మతాల నాయకత్వం గౌతమ శుద్ధోదనునకు నచ్చలేదు. మనస్సు మరోమార్గాన్ని ఆకాంక్షించింది. ఆలోచన, సంస్కారం – అండరాగా, ఆ మరోమార్గాన్ని వెదకి, ప్రకటితం చేశాడు; అదే బుద్ధమార్గం.

మతాలు మానవవికాసానికి ఆరంభములో కొంత వుపకరించినా, రోజులు గడవగా, ప్రతిబంధకాలుగా తయారైనై; దానివల్ల మానవుని వ్యక్తిత్వం శూన్యత్వంలో కలసిపోయింది. బుద్ధుడు ఆ మానవుని వ్యక్తిత్వాన్ని తిరిగి పునరుద్ధరించాడు. మానవుడు చేయవలసింది దేవునికి వూడిగమే కాదు, మంచి ప్రవర్తనతో నాన్యతోదర్శనీయ వికాసాన్ని పొందవచ్చునన్నాడు. మనమే మన పనులకు వుత్తరవాదుల మన్నాడు. కర్మను, వేదాలను, పారలౌలిక పాప పుణ్యాలను, కులాలను, మతాలను ఒక్కసారిగా దుల్లిబుచ్చాడు. లోకం విహ్వలించి, గౌతముణ్ణి బుద్ధు దన్నది. ఆ బుద్ధుడు అహింసావాదానికి కాణాచి.

బుద్ధజయంతికి యీ కృతి వెలార్చటం ముదావహం. ఎవరి వుత్సాహాన్ని వారు వారికి నచ్చినరీతిలో, మాతృకకు అపచారం లేకుండా, ఆకృతీకరించటం ఆనందానికి, స్వేచ్ఛకు మార్గం. బుద్ధమార్గం స్వేచ్ఛామార్గం గనుక, యిట్టి ప్రయత్నాలు బుద్ధత్వచ్ఛాయలుగా పరిగ్రాహ్యాలు.

తెనాలి

23-5-56

ఆవుల గోపాలకృష్ణమూర్తి,

M. A., LL.B.

మనలో మాట

విశ్వము సువిశాలము అనన్తము. నిరంతర పరిణామశీలమైనది ప్రకృతి. ప్రపంచమునకు సృష్టిస్థితిలయములు సహజములు. ప్రచండవేగముతో కాలచక్రము పరిభ్రమిస్తున్నది. జననమరణాలు, కష్టసుఖాలు, రాగద్వేషాలు, జ్ఞానాజ్ఞానములు జీవకోటికి వెలుగునీడలవలె వెన్నంటి వచ్చుచునే యుండును.

మానవుడు మరణాధీనుడే కావచ్చు. కాని మానత్వము అమరమైనది. క్షణికము బుద్బుదప్రాయమైన మానవజీవిత మొక మహా జీవనదివంటిది. విశ్వరహస్యాన్వేషణమే విజ్ఞానమునకు ఫలము. విశ్వాన్ని ప్రతిఫలింప చేయునది సాహిత్యము. వైజ్ఞానిక పరిశోధనఫలమే ప్రపంచకళ్యాణానికి మూలము. ప్రజాస్వామ్యయుగంలో విశ్వశ్రేయస్సాధనలో ప్రజలందరు భాగస్వాములే.

విశ్వమతస్థాపకులలో బుద్ధుడు ప్రసిద్ధుడు. సంపూర్ణ మానవత్వము సాధించిన మహాపురుషులలో గౌతము డగ్రగణ్యుడు. తృష్ణావ్యామోహాది దుర్వ్యసనములచే పంకిలమైయున్న సాంసారిక దుఃఖాంబుధి తరుణోపాయము లుగా చతురార్యసత్యములను ప్రబోధించిన మహాయోగి బుద్ధుడు. నాటి సమాజములోనున్న జటిల వైదిక కర్మకాండను, ఛాందసాచారములను రూపుమాపి ప్రజాసామాన్యమున నైతిక ధర్మాచరణ ద్వారా సమాజమునకు నవజాగృతి కల్పించియున్నాడు.

సామాజిక సంస్కరణలకు మతవిప్లవాలకు బుద్ధుడు ఆందెవేసిన చేయి. జనసామాన్యమునకు సుబోధకమగు భాషలో ఆచరణీయములైన సిద్ధాన్తముల బోధించిన సామ్యవాది. అశాంతితో సంక్షుభితమైన లోకములో కరుణామృతాన్ని చల్లి అహింస, ప్రేమ, సత్యాలద్వారా శాంతిసందేశ మందించిన తత్వవేత్త సిద్ధార్థుడు.

అటువంటి మహాపురుషుల ఆదర్శసిద్ధాన్తములను, విభిన్న మతాలలోని విశిష్టతను, బహుళ గ్రంథాల సారాంశాన్ని సామరస్యపూర్వకముగా

సమన్వయించుకొని, సంస్కరణదృష్టితో, సహేతుకమైన స్వానుభవముతో పరస్పరము కార్యశూరులమై కృషిచేసిననే వసుధైక ప్రభుత్వ స్థాపనము సుగమము కాగలదు. మహాసాంఘిక విప్లవసంస్కర్తయైన తథాగతుని ఉపదేశముల నాధారముగా గొని జాతీయఛందస్సులతో నా నేర్పుకొలంది సంస్కరణాశయముల ఈ శతకమున కూర్చితిని.

సంస్కరణకు సుపరిచితులైన శ్రీ ఆవుల గోపాలకృష్ణమూర్తి, M. A., LL. B గారు "బుద్ధోపదేశము" సావధానముగా చదివి ఆదరాభిమానములతో పరిచయ వాక్యము లిచ్చినందులకు వారికి నా హృదయపూర్వకాభివందనములు.

నా యీ ఉపదేశకృతికి మధురోపస్కృతి నొనరించిన ప్రియమిత్రులు శ్రీ కవిరాజు కొండవీటి వేంకటకవిగారికి ధన్యవాదములు.

కొలదికాలములో ఈ శతకాన్ని సర్వాంగసుందరముగా ముద్రించి సకాలములో అందించిన మిత్రులు కవిరాజ పబ్లిషర్సువారికి కృతజ్ఞత.

- రచయిత

బుద్ధోపదేశము

ఎల్లభూతములను నేక రీతిగఁ జూచి
యాదరించువాఁడె యనఘచరితుఁ
డతఁడె జగము మేలు నాసించునని తెల్పు
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 1

పరుల సౌఖ్యమునకుఁ బరితాపమందెడి
జనుఁడు జనుఉఁగాఁడు జడుఁడుగాని
జగతి సుఖమె తనదు సౌఖ్యమ్మని తలంచు
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 2

క్షమవహించి ప్రేమ సత్యాల నెపుడు వీ
క్షించుచుండువాఁడె శ్రేష్ఠుఁ డరయ
కాంతిలేని జనుఁడు జగతి వ్యర్థుం డను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 3

బాధనొందు వారి వేదనఁ గనుగొని
తాపమంది రూపు మాపువాఁడు
సజ్జనుండు; వాని జన్మమ్ము ధన్యమ్ము
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 4

ఎప్పుడైనగాని యెక్కువ తక్కువల్
చూపరాదు జనులఁ బాప మద్ది
అట్టివాఁడు తుదకు గట్టిబాధలనందు
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 5

చక్రవర్తియైన సామాన్యుఁడైన మ
ఱెట్టి జనుఁడు గట్టి దిట్ట యైన
జనన మరణములను నెనయు నిత్యమ్మను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 6

గంగయందు లేచు భంగంబు లెప్పుడు
సమసిపోవు నరయ క్షణమునందె
స్థిరముగాదు ధరణి జీవితంబనునట్టి
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 7

నీటిబుడగవోలె పాటిల్లి జననమ్ము
మాయమగును నిముసమాత్రముననె
దీని కింత మమతఁ బూనుట తగదను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 8

ఏలినారు ధరణి నెందఱో రాజులు
నిలువఁ గలిగినారె! నిత్యముగను
అంతె మనదు బ్రతుకు; అని వచియించెడి
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 9

సౌఖ్యమబ్బు నేఁడు సమసిపోవును రేపు
పట్టఁగలమె వాని నెట్టులైన
కష్టసుఖము లెపుడు కావడికుండలన్
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 10

రాజరాజుగాని రహిపేద యైనను
ధరణియందుఁ దాను ధర్మమెపుడు
పలుకుచుండువాఁడె బహుపుణ్యుఁ డని చెప్పు
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 11

వృత్తివలన జనన మెత్తిన మతములు
మాఱుచుండు వృత్తి మలఁగి నపుడు
మతము వేఱైయైన మనసొక్కటను నట్టి
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 12

మాల మాల యనుచుఁ దూలనాడినమాత్ర
మాల జనుఁడుగాఁడె మహినిఁజూడ
మాల లేక పనులు మనకెట్లు జరుగును?
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 13

ఇంట నొక్కమాట యిల్లుదాటఁగ నొండు
పలుకుచుండువాఁడు తులువ జగతి
మోసబుద్ధివీడి వాసించుఁడీ యను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 14

వీలువాలుమాలి మాలని వచియించి
గుణము జూడఁబోరు జనులు ధరణి
కులముకంటె గుణము గొప్పకు గొప్పను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 15

గంగమునిఁగియున్న కాశిని గనుఁగొన్న
వ్రతముఁ జేసియున్న భక్తియున్న
చిత్తశుద్ధిలేని చేఁతలు రోఁతలన్
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 16

అమ్మ యక్క యనుచు నల్లన బూతులు
దూయఁబట్టువాడు దుష్టుఁ డరయ
వాక్కు శుద్ధి లేనివాఁడు వ్యర్థుం డను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 17

దొంగజపముఁ జేసి దోచుక డబ్బును
గూడఁబెట్టువాడు కూళుఁ డరయ
కొంగజపముఁ జేయ లొంగదు పర మను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 18

చెప్పవలయు గురుఁడు శిష్యులం దరిఁజేర్చి
తనకుఁ దెలిసినదియు దాఁచకుండ
అట్టి బోధలేని యతఁడు వ్యర్థుం డను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 19

మాట తీపిగలిగి మనసు తీపియు లేక
విషము గలిగి తిరుగు వేషగాఁడు
కుక్కకంటె హీనగుణుఁడంచుఁ దెల్పెడి
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 20

పరుల మోసపుచ్చి పరుల కొంపలఁ గూల్చి
బ్రతుక నేర్చువాఁడు పాపి యగును;
దుష్టవర్తనంబు కష్ట కారణ మను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 21

దుర్గుణంబులన్ని దూరంబుగాఁ ద్రోచి
సజ్జనాత్ముఁ డగుట చాల మేలు;
సజ్జనత్వమున్న స్వర్గం బదేలన్న
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 22

అచటిమాట లిచట నిచటిమాట లచట
తెలుపుచుండువాఁడు ములుచ తలఁప
నియతిలేని బ్రతుకు నిష్ఫలంబని తెల్పు
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 23

కలుగుదానితోడ మెలఁగుచుండెడివాఁడు
ఘనుఁడు; తృప్తిలేక మిణుకువాఁడు
తనను దాను జంపుకొనునట్టివాఁ డను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 24

నోరులేని పశువులంబట్టి బంధించి
ప్రాణమూడ్చువాఁడు పాపియగును
జీవహింస నెపుడు చేయరా దనునట్టి
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 25

పుట్టఁబెట్టు నెపుడు గట్టిగా చీమలు
చెదిరిపోవు గడువుఁ జేరెనేని
చీమపుట్టపగిది జీవితంబనుచుండు
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 26

మూఢభక్తి నెడద గాఢమ్ముగానమ్మి
పరముకొఱకు జంతుబలుల నీయ
హింసవంశముల దహించుఁ దప్పకయను
బుద్ధసూక్తి వినుఁడి పుణ్యులార! 27

విశ్వమందు మిగుల విఖ్యాతిగాంచిన
దాంధ్రశిల్ప మరయ ననవరతము
శాతవాహనులను స్వాంతాన దలఁచుచు
మెలఁగుచుండు మెపుడు తెలుఁగు బిడ్డ! 28

మోహపాశములకు ముగ్ధుఁడై మర్త్యుండు
మునిఁగితేలు దుఃఖమున సతమ్ము
జాలమందుఁ దగులు శశకంబు చందాన
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 29

దారితెన్ను లేక ధరణిని మర్త్యుండు
తృష్ణయనెడి నదిని తేలుచుండు
నా ప్రవాహమందు హరిణమ్ము రీతిగా
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 30

మత్సరంబునూఁది మనుజుండు నిచ్చలు
కష్టపడుచు భువిని భ్రష్టుఁడగును
పొలము గడ్డిగాదములు గల్గి చెడునట్లు
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 31

జన్మ కర్మఫలము సాజమ్ములంచును
నమ్మమనుచుఁ బలికి రిమ్ముగాను
ధరణి సురుల మిగుల ధర్మపన్నంబులు;
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 32

వినుతి కెక్కినట్టి విద్యాలయమ్ములు
ఖ్యాతిగన్న యల విహారములును
చెలగుచుండు మున్ను శ్రీపర్వతంబున
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 33

గుడులు గోపురములు మడులు మాన్యము లిచ్చి
ఱాతి పూజఁజేయు కోఁతిమూఁక
బడుగు మొఱలు చెవిని బడ నాదరించునా?
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 34

రాజ్యరమను వీడి రమణిని త్యజియించి
కఠిన తపముఁ జేసి జ్ఞానియైన
యమృతమూర్తి బుద్ధ నమరగాథను నీవు
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 35

ప్రకృతిలోనఁ గల్గు పరమధర్మమ్మును
బోధఁ జేసె మనకు బుద్ధుఁ డిపుడు
గురువు శాక్యసింహుఁ డరయంగ మన కెల్ల
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 36

భక్తిగలిగెనేని శక్తి ప్రాప్తించును
భక్తిగలిగెనేని ముక్తివచ్చు
భక్తి శక్తి గలుగు వ్యక్తి పుణ్యుండగు
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 37

కాన నున్న యట్టి కార్చిచ్చు విధమున
వననిధింగల బడబాగ్ని కరణి
విషయభోగ వహ్ని విలసిల్లు నిరతంబు
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 38

మతము మతమటంచు మానవు లనుచుండు
మతముకంటె వేఱె మత్తు గలదె?
మతములన్ని చూడ మానవ సృష్టియే
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 39

బిరుదములకు మొగ్గి బీ.ఏ.లు యం.ఏ.లు
అందవచ్చు భాగ్య మందవచ్చు
ఆచరణము లేక యవి వ్యర్థమైపోవు
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 40

కులము లేదటంచు కలిమి శూన్యమ్మంచు
పలువరించువాఁడు తులువ సూవె
కులముకంటె గొప్ప గుణమె ముఖ్యమ్మని
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 41

గంజి లేక తావ కట్టగుడ్డయు లేక
నీదు దేశమందు బాధపడుచు
లక్షలాది జనులు భిక్షమెత్తుచునుండ్రి
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 42

గ్రుడ్డి కుంటి కుష్ఠరోగమ్ములను వేఁగి
యండ లేక కుందుచుండు వారి
నాదరింప నైహికాముష్మికము లబ్బు
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 43

ఒకని కొకని కెపుడు తికమక గల్పించి
జాతిజాతి కెపుడు భీతిగొల్పు
మహిని కలఁతపెట్టు మతములు మతములే?
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 44

మట్టిలోనఁ బుట్టి మట్టిలోఁ బెఱిగియు
మట్టిఁ గలియు నరుఁడు కట్టకడకు
దిట్టరైనగాని స్థిరముగా నుండునే!
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 45

ప్రజలకర్థమైన భాషలో నీతిని
బోధఁజేసి ముక్తి పొంతఁ జేర్ప
ధర జనించినట్టి తత్త్వజ్ఞు బుద్ధుని
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 46

అతని కాలమందు నవని నేలెడి బింబి
సారుఁదొట్టి రాజచక్రమెల్ల
మతము వ్యాప్తిఁజేయ సతతము కృషిసల్పె
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 47

వినయపిటక సుత్తపిట కాభిధమ్మపి
టకములనుచు వేద నికరములను
పాళీభాషయందు బరిఢవిల్లగఁ జేసె
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 48

కలసిమెలసి భూతగణము లొక్కొట లీన
మగుచునుండు, కొన్ని యందు నొదవు
జలధిఁ బుట్టునట్టి యలల విధమ్మున
తెలిసి మెలఁగుమోయి తెలుఁగు బిడ్డ! 49

కలిమి బలము బంధువులఁ దల్లిదండ్రులఁ
గట్టికొన్న యాలి నట్టె విడిచి
కాననాంతరములఁ గాలూనితి విరక్తి
భూరి ముదముతోడ బుద్ధదేవ! 50

ద్వేష రాగములను వేషాలు వేయుచు
భూషణములతోడ పోషణముగ
శోష లేక తిరుగు వేషగాండ్రకు మంచి
బుద్ధిచెప్ప నేర్తు! బుద్ధదేవ! 51

ప్రాణరహితమైన ఱాళ్ళకుఁ బ్రాణముల్
చేర్చి రాంధ్ర బౌద్ధ శిల్పవరులు
దేశ దేశములను దేజరిల్లుచు నుండె
సిద్ధశిల్పమగుట! బుద్ధదేవ! 52

అఖిల దేశములకు నాలవాలంబుగా
దైవమటుల చెలఁగి చేవఁగూర్చు
బుద్ధదేవుఁ గొలువ పుణ్యముల్ ప్రాప్తించు
విశ్వప్రేమ శాంతి వెలయు బుద్ధ! 53

మంచిదృష్టిపథము మంచి యాలోచన
మంచిమాట కర్మ మంచిదిగను
మంచి జీవితంబు మంచి వ్యాయామమ్ము
మంచి స్మృతి సమాధి మించు బుద్ధ! 54

పువ్వులందుఁ దేనె నువ్వుల నూనెయుఁ
బాల వెన్న, శోభ బాలభాను
నందుఁగూడి యున్నయట్టు లీ విశ్వమ్ము
ప్రకృతి శక్తిలోనఁ బరఁగు బుద్ధ! 55

పంచశీలములును నంచిత చతురార్య
సత్యములు ప్రచార సరణిఁ దీర్ప
సర్వశుభము లబ్బి స్వామ్యమ్ముగా భువి
విశ్వశాంతి గలిగి వెలయు బుద్ధ! 56

శాంతిబోలునట్టి స్వర్గంబు ధర లేదు
దాంతి మిన్నఁ దలఁప క్రాంతికన్న
శాంతి యున్నయట్టి జనుఁడు విశ్వంబున
యశము గాంచుచుండు నౌర! బుద్ధ! 57

తథ్యమిథ్యానువాదమ్ము దవిలి జనులు
దేవతల పుట్టుకకు దారి తీసినారు
కల్ల నిజము లెఱుంగక యెల్లవారు
పరుగులిడఁజొచ్చి రీ త్రోవఁబట్టి బుద్ధ! 58

నిర్వికారుఁడు నిత్యుఁడు నిఖిలమయుఁడు
భిన్న భిన్న జగమ్ముల నున్న వాఁడ
టన్న వాదాల దోషపుం దెన్ను లెన్ని
శూన్యమని చాటినాఁడవు మాన్యబుద్ధ! 59

శాంతచిత్తుండు సౌహార్ద్ర సరళమూర్తి
సత్యపాలకుఁ డమృత నిష్యంద మయుఁడ
నంతశక్తి మయాత్మకుం డఘవిదూరుఁ
డతనిఁ గొల్చిన పాపము లణఁగు బుద్ధ! 60

బుద్ధదేవుని సురుచిర శుద్ధమూర్తి
భావమున నిల్ప నణఁగును బాపమెల్ల
ధన్యమగు మానవుని జీవితంబు ధరణి
విశ్వశాంతియుఁ బ్రేమయు వెలయు బుద్ధ! 61

జనన మరణంబు లందున నణఁగిపోవు
క్షణిక జగమున కెపుడు శాక్యర్షి యల త్రి
పిటకముల లెస్సఁ జదువ వివేకమబ్బు
విశ్వప్రేమయు శాంతియు వెలయు బుద్ధ! 62

శాశ్వతాశాశ్వతంబులు విశ్వమందు
హేతువాద బద్ధంబులై యెసక మెసఁగ
భౌతికావళి భ్రమణమ్ము పరిఢవిల్లు
జగతి నుల్లోల జలధిరీతిగను బుద్ధ! 63

వెల్లివిరిసిన చందాన నెల్ల ప్రజలు
పాపపంకంబు మీ పుణ్య పాదజలము
వలన కడుగుడటంచును సలలితముగ
మూగుచుందురు నిరతమ్ము బుద్ధదేవ! 64

లక్షలాది భిక్షువులను లాలితముగ
నక్షయంబగు ధర్మంబు నమరునట్లు
బోధసల్పిన మహనీయ పుణ్యమూర్తి
సౌమ్యగంభీరమూర్తి! దీక్షాతపస్వి! 65

బుద్ధదేవుని జాతిని బుట్టినావు
భూతదయను నహింసనుబూని నీవు
మధుర కరుణారసైక తన్మయుఁడవగుచు
ధర్మతత్త్వ మనుష్ఠింపఁదగును బుద్ధ! 66

పరుల కుపకార మొనరింప సుకృతమనియు
పరులకపకార మొనరింప పాపమనియు
గ్రంథరాజము లన్నియుఁ గలయఁబలుకు
శాక్యసింహ! తథాగత! శాంతమూర్తి! 67

బుద్ధదేవుని సూక్తిలో భూతదయయు
బుద్ధదేవుని పుణ్యంపు మూర్తియందు
తాండవించును ప్రేమ సత్యంబు కరుణ
బుద్ధదేవుని మతమును బూనుఁడయ్య! 68

కోసలాదేవి స్వీకారగుణము పేర్మి
బింబిసార మహీపాలు ప్రేమనంది
భారతావనిఁ బ్రాఁకె నీ బౌద్ధమతము
బుద్ధదేవుని మతమును బూనుఁడయ్య! 69

బౌద్ధసిద్ధాన్తములఁ దన పాలనమున
సంతరించుటే కాక సీమాంతరముల
సార్వభౌముం డశోకుండు పర్వఁజేసె
బుద్ధదేవుని మతమును బూనుఁడయ్య! 70

సత్యమును ధర్మమును నహింసయును మూటి
నర్చన మొనర్చె గాంధీ మహాత్ముఁ డిపుడు
విశ్వసందేశ మయ్యె. నీవిధము నేఁడు
బుద్ధదేవుని మతమును బూనుఁడయ్య! 71

ఆయుధ విసర్జనము చేయుటర్హమనుచు
ఖండఖండాంతరముల నఖండ యశము
నిలిపె జహ్వారుఁ డీముద్ర కలిమిచేత
బుద్ధదేవుని మతమును బూనుఁడయ్య! 72

జాతిమత కక్ష లుడుపగాఁ జక్రమిద్ది
సామ్యవాదము నిల్పగాఁ జక్రమిద్ది
సత్యము శివమ్ము నౌ ధర్మచక్ర మిద్ది
బుద్ధదేవుని మతమును బూనుఁడయ్య! 73

బౌద్ధ సిద్ధాన్తములు దిశల్ పర్వుగాత
నిత్యమై సత్యము నహింస నిల్చుగాత
జాతిమత కక్ష లన్నియు సమయుగాత
ధారుణికి నిండుమేలు చేకూరుఁగాత! 74

సత్యమె రక్షణ మరయఁగ
సత్యమె కడు కీర్తిదెచ్చు సజ్జనునకు నా
సత్యమె గొప్పది యన్నిఁట
నిత్యము వచియింప శుభము నెగడును బుద్ధా! 75

చెడుకార్యమ్ములు సేసిన
జడుఁడని వచియించు జగతి చండాలు డనున్
బడుగుగఁ జేయును ధనదుని
విడువుఁడి చెడు బుద్ధులెల్ల వేగమె బుద్ధా! 76

కనుఁగొన్న సకల జనులకు
తనువొకటే భేదమేమి ధర లేదనుచున్
మనమున దలఁచుచు మెలఁగును
ఘనుఁడగు పురుషుండు కీర్తి గాంచును బుద్ధా! 77

ఎదుటను సత్యము బలికియు
బిదప నసత్యంబు పలుకు వెట్టిని లోకుల్
మదిలోన నీసడింతురు
గదియంగా నీయ రీ జగమ్మున బుద్ధా! 78

ఏ యెండకు నా గొడుగును
నేయముగాఁ బట్టునట్టి నేర్పరులను ఛీ
ఛీయని లోకము తిట్టును
మాయికుఁ డనుచుండు సుజన మండలి బుద్ధా! 79

భోగాసక్తుం డనుచును
భోగములను మునిఁగి తేలు పురుషుని గని యు
ద్యోగమ్ము లేని దుష్టుఁడు
వాగాడంబరముతోడ వదరును బుద్ధా! 80

దుష్టులతో స్నేహంబును
శిష్టులు గావించిరేని చెడి వారంతన్
దుష్టులుగ మాఱుచుందురు
కష్టమ్ముల నందుచుంద్రు ఘనముగ బుద్ధా! 81

ఱాళ్ళకు రప్పకు మ్రొక్కుచు
నుల్లంబునఁ దనివి సనక యూగిసలాడన్
జెల్లును గాలము; ఫలమా
పొల్లగు నుల్లాస మడఁగు బుడమిని బుద్ధా! 82

వ్యర్థమగు శాస్త్రజాలము
నర్థమ్మును విడిచి చదువ నది మేలౌనా!
సార్థముగ హేతు యుతముగ
నర్థిని బఠియింప మేళులందును బుద్ధా! 83

ధనమెల్లఁ గొల్లవెట్టియు
ఘనముగ యజ్ఞమ్ము చేయఁగలుగునె సుఖముల్
తను మనముల శుద్ధుండగు
జనుఁ గొల్వగ సుఖములబ్బు సత్యము బుద్ధా! 84

సంసారసాగరము వి
ధ్వంసము గావించి యీద తరమే; ఘన వి
ద్వాంసునకునైనఁగాని య
హింసయు సత్యమ్ము ధర్మ మెన్నక బుద్ధా! 85

తృష్ణయె మూలము వనటకు
తృష్ణయె మూలంబు జనులు తెన్నులు దప్పన్
తృష్ణయె మూలమ్మంతకు
తృష్ణను విడనాడు వాఁడు ధీరుఁడు బుద్ధా! 86

దుఃఖము సంసారంబును
దుఃఖము కూపంబు నాత్మ దుఃఖమె ఘనమౌ
దుఃఖము సుజనుల జంపును
దుఃఖము సమమౌచు నెద్ది తూగదు బుద్ధా! 87

గంగాస్నానము చేసిన
చెంగున వ్రతము లవి యెన్ని చేసిన మఱి పో
వంగలవే పాపంబులు
చెంగట సత్యమ్ములేక చెలువుగ బుద్ధా! 88

స్ఫీతంబగు మారుత మే
రీతిని గదలింప లేదొ రెక్కొను గిరి; నా
రీతిని ధీమంతుని మది
నేతఱి గదలింపలేఁడు హీనుఁడు బుద్ధా! 89

నాటకమీ జగ మెల్లను
బూటకమై క్రాలుచుండు వుచ్చినపండై
దీటుగ దాని నెదిర్చియు
రాటుగఁ జరియింపవలయు రమణగ బుద్ధా! 90

గర్వమ్ము గూడ దెవనికి
గర్వముగల యట్టి వానికడఁ గష్టంబుల్
సర్వ మ్మొకపరి చేరియు
గర్వితుని మనమ్మునెంతొ కలఁచును బుద్ధా! 91

స్వర్గము స్వర్గమ్మని బుధ
వర్గము బోధించుచుండు; స్వర్గముగలచో
భర్గుఁడు భిక్షంబెత్తఁగ
స్వర్గము దిగివచ్చి తిరుగవలెనో? బుద్ధా! 92

మనసే మూలము వనటకు
మనసే మూలమ్ముగాదె? మహిమకు నిలలో
మనసే మూలము కోర్కులు
జనునకు జనియించుటకును సతతము బుద్ధా! 93

విశ్వంబె మనము; మనమే
విశ్వంబునుగాన ప్రజలు వివరంబుగ నా
విశ్వపు మర్మము లెఱిఁగిన
శాశ్వత సౌఖ్యంబు లందు జగతిని బుద్ధా! 94

ప్రకృతిగన జిత్రమైనది
వికృతిగను మెలఁగుచుండు పృథ్విని ప్రజలున్
ప్రకృతి రహస్యంబును నా
వికృతిని బరమార్థ మెఱుగ వెలయును బుద్ధా! 95

భవసాగర తరణమునకు
నవనిని సుజ్ఞాన నౌక యనవరతంబున్
భువిగల యజ్ఞానమునకు
నవిరళమగు తరణి నీతి; యరయఁగ బుద్ధా! 96

పుక్కిటి పురాణముల మదిఁ
జక్కఁగఁ బఠియించి భజన సలిపెడి మందుల్
దిక్కుల మెండై పాపపు
ద్రొక్కిళ్ళంబడి నలంగుదురుగద బుద్ధా! 97

గీర్వాణభాష మన యం
తర్వాణుల శుద్ధిసేయఁదగియెడు మని యీ
సర్వప్రజలకుఁ జెప్పుదు
రుర్వీసురు లెల్ల బిడియ మొందక బుద్ధా! 98

అమరావతి యెల్లోరా
విమలంబగు చోటులందు విఖ్యాతిగనెన్
రమణీయమ్మగు శిల్పము
సమకూర్చె యశంబు భరత జాతికి బుద్ధా! 99

వేదములు సత్యమనుచును
వాదించెడి శుష్క ధర్మపరుల విధమ్ముల్
రోధించి సత్యమార్గము
సాధించిన జనుఁడ వీవె జగతిని బుద్ధా! 100

బుద్ధుని శరణము నందుము
బుద్ధుని సంఘంబు శరణు పొందుము నీవా
బుద్ధుని ధర్మము నిల సం
సిద్ధుఁడవై దిశల వెలయఁ జేయుము బుద్ధా! 101

